

Datum

2025-03-27

Diarienummer:

MN-2025-1614

Mottagarens diarienummer

STK-2025-324

Yttrande över remissen En ny samordnad miljöbedömnings- och tillstånds-prövningsprocess (SOU 2024:98)

Miljönämnden har beslutat att lämna följande yttrande.

Sammanfattning

Miljönämnden anser att flera av de långtgående förslag som lämnas i betänkandet inte är tillräckligt väl underbyggda och motiverade. Miljönämnden kan se fördelar med att samla miljöprövningen, men anser att de olika alternativen och tillvägagångssätten bör utredas närmare. Miljönämnden är positiv till utredningens intention att främja den gröna omställningen, men efterfrågar mer utredning av de olika förslagens eventuella konsekvenser för miljöskyddet. Vad gäller tidsfristerna för handläggningen i miljöprövningsärenden bör det säkerställas att kommunerna i egenskap av remissinstans ges tillräcklig tid att lämna relevanta yttranden. Miljönämnden är positiv till förslaget om att samla bestämmelserna om miljöprövning i ett nytt kapitel i miljöbalken och att kommunernas talerätt lämnas oförändrad, men vad gäller de föreslagna ändringarna i samrådsprocessen bör det säkerställas att allmänheten kan delta i samråden på ett meningsfullt sätt.

Yttrande

En ny prövningsmyndighet för hela processen

Miljönämnden anser att det är viktigt att säkerställa att miljöprövningen är effektiv, förutsebar och ändamålsenlig. Miljöprövningen är idag uppdelad på flera olika myndigheter, vilket gör att bedömningarna kan spreta och handläggningstiderna variera. Det kan därför finnas fördelar med att samla prövningen. Konsekvenserna av att införa en helt ny prövningsorganisation har emellertid inte utretts tillräckligt. Med hänsyn till att det är omfattande materiella och processuella förändringarna som föreslås ser miljönämnden risker med att samtidigt starta upp en helt ny myndighet. Att skapa en ny myndighet riskerar, i vart fall i en övergångsperiod, att leda till mindre effektiva och förutsägbara processer. När exempelvis mark- och miljödomstolarna bildades anslöts dessa till befintliga domstolar. Att starta upp en helt ny myndighet är dessutom kostsamt och tidskrävande. Alternativa lösningar, såsom att införa förändringarna stegvis eller att omfördela ansvaret inom nuvarande prövningsorganisation, har inte heller utretts och analyserats tillräckligt. Exempelvis anges i utredningen att det saknats utrymme för att närmare kartlägga och analysera konsekvenserna av utredningens andrahandsalternativ att koncentrera miljöprövningen till sex länsstyrelser. Miljönämnden hade gärna sett en utförlig analys av respektive alternativ.

I detta sammanhang vill miljönämnden lyfta att det finns länsstyrelser och mark- och miljödomstolar som har tagit fram processer och arbetssätt som gör att de har kunnat korta ner handläggningstiderna. Av den statistik som visas i utredningen framkommer också att handläggningstiderna varierar mycket mellan myndigheterna. Det borde därför undersökas varför handläggnings-tiderna kan skifta på detta sätt och vad som gör processerna hos vissa myndigheter mer effektiva.

Miljönämnden anser sammanfattningsvis att det inte är visat att den föreslagna omorganisationen kommer att medföra det resultat som önskas och efterfrågar därför ytterligare utredning av hur miljöprövningen ska organiseras framöver.

Kommunernas roll i den nya organisationen

I utredningen föreslås att den nya myndigheten ska ansvara för hela miljöbedömnings- och tillståndsprövningsprocessen. Det betyder att kommunernas ansvar i miljöbedömningar och roll vid tillståndsprövningsprocesser blir mindre. Miljönämnden konstaterar att arbetet med att handlägga anmälningssärenden är avgiftsfinansierat, vilket att svara på remisser gällande dessa prövningar inte är. Även om det inte är ett stort antal ärenden per år som flyttas från kommunerna till den nya prövningsmyndigheten leder detta utökade ansvar som remissinstans därmed till en viss ekonomisk belastning för kommunerna.

Då kommunerna runtom i Sverige har olika förutsättningar kan det vara positivt för de mindre kommunerna att kunna fokusera mer på tillsynen i stället för att hantera anmälningssärenden. Såsom konstateras i utredningen ökar vikten av en god tillsyn i takt med att verksamheter görs registreringspliktiga och generella föreskrifter ersätter tillståndsvillkor. Enligt miljönämndens mening bör det även klargöras vilken myndighet som kommer ansvara för miljötillsynen av granskningspliktiga verksamheter, eftersom det påverkar myndigheternas planering, fördelning och behov av resurser för tillsynen.

Mot den bakgrunden är det viktigt att kommunerna har rätt förutsättningar i form av kompetens och ekonomiska resurser för att kunna genomföra en effektiv och enhetlig tillsyn och vid behov kunna ansöka om omprövning. För att säkerställa en ändamålsenlig tillsyn bör även tillsynsvägledande myndigheter skyndsamt ta fram utbildningsmaterial och tydliga vägledningar angående den praktiska tillämpningen av de nya bestämmelserna.

Tidsfrister för handläggningen

Förslagen om tidsfrister och tidsplan för handläggningen bedöms enligt utredningen att påverka kommunernas arbetsformer. Enligt miljönämndens mening riskerar ändring av tidsfristerna på detta sätt, med hänsyn till de kommunala beslutsprocesserna, att försvåra för kommunerna att i egenskap av remissinstans yttra sig i ärenden. Enligt 5 kap. 1 § kommunallagen (2017:725) beslutar fullmäktige i ärenden av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt för kommunen och av 6 kap. 38 § punkt 3 samma lag följer att nämnder

inte får delegera beslutanderätten i ärenden som rör myndighetsutövning mot enskilda, om de är av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt. För att tidsfristerna i alla delar ska kunna hållas bedömer utredningen att kommunerna kommer behöva anpassa sina arbetsformer, till exempel genom att lägga in ett extra nämndsammanträde under sommaren eller delegera vissa beslut till handläggare och chefer respektive ordförande i nämnd. Miljönämnden anser att detta borde problematiserats och analyserats ytterligare, med utgångspunkt i kommunallagens bestämmelser och de olika kommunernas förutsättningar. Om kommunerna, liksom andra remissinstanser, inte får tillräcklig tid att sätta sig in i ärendena och lämna relevanta yttranden kan det påverka prövningsmyndighetens underlag negativt och öka risken för överklaganden senare i processen. Miljönämnden är i denna del även av uppfattningen att mängden överklaganden är en starkt bidragande orsak till de långa handläggningstiderna i miljöprövningsärenden.

Kommunernas talerätt

Miljönämnden är positiv till att kommunens talerätt lämnas oförändrad. Miljönämnden instämmer i utredningens bedömning att kommunernas talerätt för att företräda miljöintressen och andra allmänna intressen med koppling till kommunen är viktigt för prövningens legitimitet. Detta för att, såsom anges i utredningen, säkerställa ett lokalt inflytande och för att kommunen ska kunna bevaka frågor kopplade bland annat till det lokala markanvändningsbehovet.

En samlad reglering om miljöprövning

Miljönämnden är positiv till förslaget om att samla bestämmelserna om miljöprövning i ett nytt kapitel 20 i miljöbalken och att placera närmare föreskrifter i miljöprövningsförordningen. Enligt miljönämndens mening bör detta kunna göra regelverket mer lättöverskådligt och underlätta tillämpningen för såväl verksamheter som myndigheter. Miljönämnden har inte granskat den föreslagna lagtexten i detalj, men tillstyrker huvudförslaget.

Konsekvenser för miljön

Enligt miljönämndens uppfattning utreds och diskuteras de olika förslagens eventuella påverkan på miljöskyddet generellt inte tillräckligt. Miljönämnden är positiv till utredningens intention att effektivisera miljöbedömnings- och tillståndsprövningsprocessen för att främja den gröna omställningen, men efterfrågar mer utredning och analys av de olika delarnas eventuella konsekvenser för miljön. Exempelvis anser miljönämnden att konsekvensanalysen av hur miljöskyddet påverkas genom förslaget om en ny tillstånds- och granskningsplikt borde ha varit mer ingående. Då ett större antal prövningsärenden blir granskningspliktiga och ett mindre antal tillståndspliktiga genom utredningens förslag, efterfrågar miljönämnden mer utredning av vilka konsekvenser detta skulle kunna ha för människors hälsa och miljön.

Samrådet

Fördelen med att begränsa antalet obligatoriska offentliga samråd till ett och att senarelägga detta är att samrådet i sig skulle kunna effektiviseras genom att allmänheten får ta del av och lämna synpunkter på ett mer gediget underlag. Nackdelarna är bland annat att relevanta synpunkter riskerar att komma in först efter att investeringar och arbete redan har lagts ner på processen, vilket kan minska förutsägbarheten. Syftet med den nuvarande ordningen har varit att eventuella frågor och invändningar ska komma fram så tidigt som möjligt. Miljönämnden ser även en risk att allmänheten kommer in i ett skede i processen där de reella möjligheterna för dem att påverka är begränsade. Med hänsyn till de korta tidsfrister som föreslås befarar miljönämnden även att allmänheten inte får tillräcklig tid att sätta sig in i ärendena och lämna väl underbyggda synpunkter. Det bör mot den bakgrunden säkerställas att den föreslagna processen uppfyller kravet som följer av artikel 6.4 i Århuskonventionen om att var part till konventionen ska sörja för att allmänhetens deltagande sker på ett tidigt stadium, när alla alternativ är möjliga och allmänheten kan delta på ett meningsfullt sätt.

Ordförande
Sofia Hedén

Nämndsekreterare
Emelie Andersson